

Današnja Češkoslovaška

Gospodarski razvoj Češkoslovaške je bil v povojnem razdobju hiter. Predvsem velja to za razvoj industrije. Njena proizvodnja je iz leta v leto naraščala povprečno za 10 odstotkov.

Narodni dohodek Češkoslovaške je bil l. 1956 za 1,84-krat večji v primerjavi z dohodkom l. 1957. V istem razdobju je industrijska proizvodnja dosegla raven, ki je 2,66-krat višja kakor raven v l. 1957.

Gospodarska politika Češkoslovaške je težila k razvoju tistih industrijskih vej, ki dajejo proizvodna sredstva. Največ naporov so storili za razvoj črne metalurgije, energetike in industrije najrazličnejših strojev. Že med prvim petletnim planom, ki je padel v l. 1948 do 1954, je bilo v češkoslovaški industriji uresničeno naslednje razmerje:

1948 = 100

Povečanje industrijske proizvodnje 202 %

Od tega povečanje proizvodnje:

goriva in energetike	150 %
metalurgije	207 %
kemične industrije	212 %
strojgradnje	327 %
gradbeništva	170 %
lahke industrije	143 %
kmetijstva	114 %

Splošna razmerja so bila v češkoslovaškem gospodarstvu ob koncu tega razdobja naslednja:

	l. 1948	l. 1953
Proizvodnja proizvodnih sredstev	50,6 %	62,3 %
Proizvodnja potrošnih sredstev	49,4 %	37,7 %

Taka proizvodna struktura je zagotavljala materialna sredstva za nadaljnjo gospodarsko graditev Češkoslovaške. Omožala je Češkoslovaški, da je v večjem obsegu dobavljala investicijske dobrine v obliki raznovrstnih delovnih orodij posameznim vzhodnoevropskim in azijskim državam. Odpirala pa je tudi probleme glede oskrbe industrije s surovinami in energijo. Posebni problemi so nastajali zaradi zaostajanja kmetijstva. To je imelo svoje posledice tudi na možnost za naraščanje življenjskega standarda delovnih ljudi. Zato so imela vprašanja surovin, energetike, kmetijstva in življenjskega standarda vidno mesto v naslednjem dvoletnem planu od l. 1953 do 1955.

Drugi petletni plan

L. 1956 se je začel na Češkoslovaškem nov petletni plan gospodarskega razvoja. Postavil je nadaljnjemu razvoju obsežne

naloge. Ta plan določa razen drugega naslednje:

l. 1955 = 100

Povečanje bruto proizvoda	144,2 %
Povečanje narodnega dohodka	145,3 %
Povečanje industrijske proizvodnje	156,0 %
Povečanje energetike	171,6 %
Povečanje strojgradnje	188,9 %
Povečanje proizvodnje za osebno potrošnjo	143,9 %
Povečanje kmetijske proizvodnje	128,0 %

Po tem planu bi bilo v češkoslovaškem gospodarstvu v prihodnjem razdobju bolj vsklajeno razmerje med gibanjem proizvodnje proizvodnih sredstev in proizvodnje

potrošnih sredstev. V njem se bodo znatno povečali vsi splošni materialni pogoji za gospodarjenje kakor tudi za nadaljnje zvišanje življenjskega standarda ljudi. Hkrati se kaže še večji pomen strojgradnje za vse stanje v češkoslovaškem gospodarstvu. Naglica razvoja te gospodarske veje je največja. S tem se poveča njen delež v industrijski proizvodnji od 31 odstotkov na 35 odstotkov.

Gospodarsko razvita država

Češkoslovaška spada med gospodarsko razvite države. O tem govorijo številne industrijske zmogljivosti, ki jih je poledovala iz preteklosti in, kakor smo pokazali, znatno razvila v povojnem razdobju. O tem govori razvit promet, razvito železniško cestno omrežje, ki ga še naprej dograjujejo in modernizirajo, ter dobri rezultati v donosih najvažnejših kmetijskih kultur. Po proizvodnih pokazateljih na področju industrije — naj jih vzamemo globalno ali pa merimo na prebivalca — je Češkoslovaška v gornjem delu tabele evropskih držav. Napor Češkoslovaške gredo za tem, da bi še bolj izboljšala položaj, ki ga ima v evropskem in svetovnem gospodarstvu.

Spremembe v gospodarskem sistemu

Glavna tema šitokega razpravljanja, ki ga je sprožila in vodila zadnje mesece Komunistična partija Češkoslovaške, so bila vprašanja gospodarstva in plana. Začelo se je oktobra lani, ko je centralni komite v obliki tez objavil sodobne probleme gospodarstva in družbe in pozval k razpravljanju vse delovne ljudi. Smoter razpravljanja je odkriti pomanjkljivosti, ki ovirajo povečanje učinkovitosti gospodarstva in iniciative delavcev pri reševanju gospodarskih in družbenih problemov.

Dosedanja raven upravljanja in planiranja narodnega gospodarstva — je rečeno v tezah CK — ne ustreza doseženi stopnji razvoja proizvodnih sil. Z reševanjem tega vprašanja je neločljivo povezano nadaljnje povečanje sodelovanja delovnih ljudi pri upravljanju gospodarstva in vodenju države, kar je nujen pogoj za nadaljnji razvoj ustvarjalne iniciative ljudstva.

Tu gre predvsem za položaj podjetja. V dosedanjem gospodarskem sistemu podjetje praktično ni imelo nobene planske in finančne samostojnosti. Vse mu je bilo vnaprej določeno, splanirano iz središča. Proizvodnja in promet, vse do podrobnosti je bilo predpisano po centralnem planu ministrstev in glavne direkcije.

Res je praksa tudi prej pokazala, da tako togi sistem planiranja iz središča veže in zavira dejavnost podjetja. Zato so zmanjšali nekatere pokazatelje, ki jih podjetju predpišejo iz središča. Ministrstvo

živilske industrije je na primer zmanjšalo število pokazateljev od 270 (l. 1951) na 120 (l. 1955), ki jih je določilo za podjetja. Izkušnje in analiza pa so odkrile, da tu ne gre preprosto za število podjetij določenih pokazateljev, temveč za nekaj drugega: da gre za gospodarski položaj podjetja, za potrebo po njegovi spremembi in za to, da sočasno s pospeševanjem socialističnih družbenih odnosov še bolj poglobijo družbeni značaj lastnine nad proizvodnimi sredstvi.

Gospodarsko pomeni to upoštevati gospodarske zakone v planiranju in vodenju gospodarstva in razviti gospodarske spodbude za učinkovito gospodarjenje podjetja, družbeno pa pomeni to povečati sodelovanje delovnih ljudi pri upravljanju gospodarstva in njihovo odgovornost za delovanje samostojnega podjetja.

Na tej črti metodično gospodarsko obdelujejo novi sistem planiranja in finansiranja na področju industrije. Prav tako pa tudi razpravljajo in precizirajo funkcijo partijske in sindikalne organizacije v podjetju. Družbeno opredeljujejo ta proces v tezah CK kot proces »krepite socializma«, »poglabljanja socialističnega demokratizma« in »popolnejšega izvajanja načela demokratičnega centralizma«. Vprašanja, o katerih razpravljajo, jih obdelujejo in sprejemajo, so zelo važna za nadaljnji razvoj Češkoslovaške.

Lj. Markovič